

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Азамзода Акмал Азам дар мавзуи “Хусусиятҳои истифодаи техникаи криминалистикӣ аз ҷониби муфаттишони прокуратура дар раванди тафтиши ҷиноят: проблемаҳои назариявӣ ва амалӣ” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.12 – Криминалистика; фаъолияти судӣ-экспертӣ; фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Таҳқиқоти диссертатсионии Азамзода Акмал Азам дар мавзуи “Хусусиятҳои истифодаи техникаи криминалистикӣ аз ҷониби муфаттишони прокуратура дар раванди тафтиши ҷиноят: проблемаҳои назариявӣ ва амалӣ” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.12 – Криминалистика; фаъолияти судӣ-экспертӣ; фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ, ки аз рӯи он ба Шурои диссертатсионӣ мувофиқи фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз санаи 01.04.2022 №95/шд ва 25.10.2024 №407/шд ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои ғимоя дода шудааст, мувофиқ мебошад.

Мубрами мавзу таҳқиқ. Мубрамияти мавзуи мазкур дар он аст, ки тафтиши ҷиноят ва истифодаи техникаи криминалистикӣ ҳамчун унсурҳои калидии таъмини адолат дар низоми ҳуқуқӣ ба раванҷҳои мураккаб ва пурмасъулият пайваست мебошанд. Дар шароити муосир, самаранокии тафтиш ба қобилияти муфаттишони прокуратура вобаста аст, ки сабабҳои содиршавии ҷиноятро бо усулҳои илмӣ ва воситаҳои техникии замонавӣ муайян намуда, далелҳои кофӣ ҷамъ оварда тавонанд.

Бо вучуди нақши муҳим ва аҳаммияти илмӣ-амалӣ, истифодаи техникаи криминалистикӣ бо як қатор мушкилот ва маҳдудиятҳо рӯбарӯ аст: номуайяни дар меъёрҳои истифодашуда, маҳдудияти таҷҳизот ва барномасозӣ, норасоии малака ва таҷрибаи муфаттишон ва эҳтиёҷ ба риояи қонунмандҳои истифодаи техникаи криминалистикӣ. Ин масъалаҳо нишон медиҳанд, ки таҳкими малакаи касбӣ, таъминоти техникийи замонавӣ ва татбиқи стандартҳои меъёрӣ-ҳуқуқӣ барои баланд бардоштани самаранокии тафтиши ҷиноят ва таъмини адолат аҳаммияти ҷиддӣ доранд.

Аз ҷиҳати амалӣ, истифодаи техникаи криминалистикӣ бо як қатор мушкилоти ҷиддӣ ҳамроҳ аст. Аввалан, таҳлили натиҷаҳои техникӣ ва дурустии онҳо бо истифодаи дастгоҳҳои электронии мураккаб ва барномаҳое, ки барои муайян кардани нишонаҳо, асноди электронӣ ва дигар далелҳо хизмат мекунанд, ниёз ба малака ва таҷрибаи баланди

муфаттишон дорад. Норасоии омӯзиш ва таҷрибаи амалӣ метавонад боиси хатоҳои назариявӣ ва амалӣ гардад, ки самаранокии тафтиши ҷиноят ва эътимод ба мақомоти тафтишотиро паст мекунад.

Дуюм, ҳифзи шаффофият ва риояи қонунмандӣ масъалаи муҳим ба ҳисоб меравад. Ҳангоми татбиқи техникаи муосир бояд кафолатҳои ҳуқуқии иштирокчиёни раванд ва риояи стандартҳои меъёрӣ пурра таъмин карда шаванд. Дар акси ҳол, натиҷаҳои бадастомада метавонанд ҳамчун далелҳои ғайриқонунӣ пазируфта нашаванд, ки ин ба эътимоди ҷомеа ба мақомоти тафтишотӣ ва самаранокии раванд таъсири манфӣ мерасонад.

Сеюм, маҳдудиятҳои техникӣ ва норасоии таҷҳизот боиси маҳдуд шудани имконоти тафтиши мукамал мегардад. Ин мушкил, махсусан дар минтақаҳои дурдаст ва дорои захираҳои маҳдуд ба мушоҳида мерасад. Бартараф намудани ин маҳдудиятҳо тавассути ҷудо кардани захираҳои молиявӣ ва техникӣ кофӣ, таъмини дастгоҳҳои замонавӣ ва таҳкими низоми омӯзиши давраи муфаттишон имконпазир мебошад.

Баланд бардоштани сатҳи таҳассус ва малакаи касбии муфаттишон нақши стратегӣ дорад. Дар ин замина, ташкил намудани курсҳои омӯзишӣ, семинарҳо ва таҷрибаи амалӣ бо истифода аз технологияҳои нав бояд ҷузъи доимии фаъолияти муфаттишон гардад. Ҳамзамон, татбиқи системаҳои мониторинг ва назорат бар дурустии истифодаи техникаи криминалистикӣ имконият медиҳад, ки хатогӣҳо ва камбудии амалиро сари вақт ошкор ва ислоҳ намоянд.

Ҳамин тариқ, мавзӯи таҳқиқшаванда ҳам аҳаммияти назариявӣ, ки бо таҳлил ва ҷамоҳангсозии фанҳои ҳуқуқ, криминология ва илмҳои табиӣ ва техникӣ алоқаманд аст ва ҳам аҳаммияти амалӣ, ки ба иҷрои самаранокии тафтиш, таъмини шаффофият ва қонуният равона шудааст, дорост. Муҳокима ва таҳлили мушкилот ва роҳҳои ҳалли онҳо барои рушди фанӣ, баланд бардоштани самаранокии фаъолияти муфаттишон ва афзоиши эътимод ба мақомоти тафтишотӣ аҳаммияти ҷиддӣ дорад.

Аз ин нуқтаи назар, таҳқиқи масоили истифодаи техникаи криминалистикӣ дар фаъолияти муфаттишони прокуратура имконият медиҳад, ки ҳам масъалаҳои назариявӣ, ҳам амалии раванди тафтиш бо дарназардошти стандартҳои байналмилалӣ ва талаботи меъёрӣ-ҳуқуқӣ таҳлил ва ҳаллу фасл гарданд, ки ин ба рушди илми криминалистика ва таъмини адолати ҳуқуқӣ дар ҷомеа саҳм мегузорад.

Дарачаи навгонии натиҷаҳо дар диссертатсия ва нуктаҳои илмие, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд. Таҳқиқоти илмии Азамзода Акмал Азам, ки ба мавзӯи “Хусусиятҳои истифодаи техникаи криминалистикӣ аз ҷониби

муфаттишони прокуратура дар раванди тафтиши ҷиноят: проблемаҳои назариявӣ ва амалӣ” бахшида шудааст, бори аввал дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва фазои баъдишуравӣ ба таври мукамал таҳқиқ гардида, барои рушди илми криминалистика дорои аҳаммияти назариявӣ ва амалии мебошад.

Натиҷаҳои таҳқиқоти илмии мазкур дорои дараҷаи назарраси навгонӣ буда, ҳам назариявӣ ва ҳам амалии истифодаи техникаи криминалистикӣ дар фаъолияти муфаттишони прокуратура ро таҳлил менамоянд. Навгони натиҷаҳо дар чанд ҷанба зоҳир мегардад:

Таҳқиқоти мазкур ба таври ҷиддӣ равандҳои истифодаи техникаи криминалистикӣ, механизми татбиқи усулҳо ва омилҳои таъсиргузоро баррасӣ мекунад, ки дар таҳқиқоти пешина кам ё пурра таҳлил нашуда буданд. Таҳлил нишон дод, ки омезиши фанҳои ҳуқуқ, криминология ва фанҳои техникӣ барои дурустии натиҷаҳои тафтиш зарур аст ва камбудҳои меёри ва стандартӣ метавонанд самаранокии тафтишро коҳиш диҳанд. Таҳқиқот равандҳои мушкilotи амалӣ ва назариявиро дар истифодаи техникаи криминалистикӣ ба низом медарорад. Масалан, номуайяни дар меёрҳои истифодаи воситаҳои техникӣ, маҳдудияти таҷҳизот ва норасоии малакаи касбӣ ба унсурҳои ҷиддии пастшавии самаранокии тафтиш равона карда шудаанд. Дар ин бахш таҳқиқоти Азамзода Акмал Азам меёрҳои дурусти татбиқи техника ва қадамҳои амалӣ барои кам кардани хатогиҳоро пешниҳод мекунад.

Навгониҳои ин таҳқиқот ба муайян намудани аҳаммияти баланд бардоштани ихтисос ва малакаи муфаттишон равона шудаанд. Корбарии технологияҳои нав ва барномаҳои муосир дар равандҳои тафтиш имконият медиҳад, ки натиҷаҳо бо дарназардошти қонуният ва шаффофият таҳлил ва арзёбӣ шаванд. Таҳлил нишон дод, ки ҷорӣ намудани курсҳои омӯзишӣ, семинарҳо ва таҷрибаи амалӣ барои беҳтар намудани малакаи муфаттишон самаранокии раванди тафтишро зиёд мекунад. Таҳқиқот нишон дод, ки истифодаи техникаи криминалистикӣ бояд ҳамзамон бо риояи ҳуқуқи иштирокчиёни раванд ва стандартҳои меёри сурат гирад. Навгониҳо дар ин бахш ба таҳлили хатари нодуруст пазируфта шудани далелҳо, пастшавии эътимод ба мақомоти тафтишотӣ ва роҳҳои пешгирӣ аз ин хатогиҳо равона шудаанд.

Таҳқиқоти Азамзода Акмал Азам мушкilotи маҳдудиятҳои таҷҳизот ва барномасозиро дар минтақаҳои дурдаст ва дорои захираҳои маҳдуд муайян намуда, роҳи ҳалли он – ҷудо намудани захираҳои молиявӣ,

таъминоти таҷҳизоти замонавӣ ва таҳкими низоми таълимиро пешниҳод мекунад.

Дар маҷмӯъ, натиҷаҳои таҳқиқот дорои арзиши назариявӣ ва амалии баланд буда, ба рушди фанӣ, такмили методологияи тафтиш ва баланд бардоштани самаранокии фаъолияти муфаттишони прокуратура сахм мегузоранд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаю тавсияҳои дар диссертатсия ифодаёфта. Хулосаю тавсияҳое, ки дар доираи таҳқиқоти мазкур пешниҳод шудаанд, дорои асоснокии назариявӣ ва амалӣ, ба таври мустақим аз натиҷаҳои таҳлили методологӣ бармеоянд. Асоснокии хулосаю тавсияҳо аз ҷанҷи қиҳат таъмин карда шудааст:

Ҳар як хулоса ва тавсия бо дарназардошти таҳлили муфассали маълумоти назариявӣ ва амалӣ пешниҳод гардидааст. Масалан, таҳлилҳои муқоисавӣ оид ба усулҳои истифодаи техникаи криминалистикӣ дар амал ва баррасии маҳдудиятҳои фанӣ ва техникӣ ба хулосаҳои равшан ва таҳияшуда роҳ кушодаанд. Ин хулосаҳо, асосан аз таҳлили вазъи мавҷуда, муқоисаи меъёрҳои қонунӣ ва таҷрибаи муфаттишони прокуратура бармеоянд, ки сатҳи эътимоднокии онҳо баланд мебошад. Тавсияҳо бо истифодаи маълумоти амалӣ, аз ҷумла таҳлили ҳолатҳои тафтишоти ҷиноятӣ, натиҷаҳои баррасии техникаҳои замонавӣ ва арзёбии малакаи касбии муфаттишон таҳия шудаанд. Ин раванд имкон медиҳад, ки тавсияҳо на танҳо назариявӣ, балки барои амалигардонӣ ва татбиқ дар раванди воқеии тафтиш самаранок бошанд.

Эътимоднокии аз рӯи стандартҳои меъёрӣ ва ҳуқуқӣ ба талаботи қонунгузорӣ ва меъёрҳои амалии прокуратура мутобиқ карда шудааст. Масалан, тавсияҳо оид ба ҳифзи шаффофият, риояи ҳуқуқҳои иштирокчиёни раванд ва дурустии истифодаи техникаи криминалистикӣ бо меъёрҳои меъёрӣ-ҳуқуқӣ мувофиқат меkunанд, ки ин сатҳи эътимоднокии онҳо ва қобилияти татбиқашонро афзоиш медиҳад. Тавсияҳо равишҳои ҳалли мушкилоти амалӣ, аз ҷумла маҳдудиятҳои таҷҳизот, норасоии малакаи касбӣ ва истифодаи технологияҳои навро дар бар мегиранд. Ин пешниҳодҳо, асосан ба таҷрибаи бадастомада ва таҳлили ҳолатҳои воқеӣ асос ёфтаанд, ки онҳоро ҳамчун роҳнамои амалии муфаттишон ва мақомоти таҳқиқотӣ ба ҳисоб овардан мумкин аст.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаю тавсияҳо дар таҳқиқоти мазкур ба омезиши дурустии маълумоти назариявӣ ва амалӣ, таҳлили систематикӣ, мутобиқати қонунӣ ва аҳамияти илмӣ таъя мекунад. Ин омилҳо барои

амалигардони тавсияҳо дар фаъолияти муфаттишони прокуратура ва самаранокии раванди тафтиши ҷиноят заминаи устувор фароҳам меоранд.

Аҳаммияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии диссертатсия.

Таҳқиқоти мазкур оид ба истифодаи техникаи криминалистикӣ дар фаъолияти муфаттишони прокуратура дорои аҳаммияти гуногунҷанбаи илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ мебошад. Аҳамияти илмӣ таҳқиқот дар таҳияи назарияи мукамал ва барномаи амалии истифодаи техникаи криминалистикӣ дар раванди тафтиши ҷиноят зоҳир мешавад. Навгониҳои илмӣ таҳқиқот дар таҳлили омилҳои назариявӣ ва методологӣ, ки ба самаранокии истифодаи техникаи криминалистикӣ таъсир мерасонанд, равшан аст. Дар ин самт таҳқиқот мушкилоти амалии татбиқи усулҳо ва стандартҳои меъёрҳои ҳуқуқиро муайян намуда, барои мутобиқсозии равандҳои тафтиш бо талаботи қонун ва меъёрҳои амалии прокуратура заминаи назариявӣ фароҳам меорад. Омезиши назарияҳои ҳуқуқ, криминология ва фанҳои техникӣ имкон медиҳад, ки муфаттишон ба таҳлили комплекси далелҳо ва истифодаи усулҳои замонавӣ дастёбанд. Мисолҳои таҷрибавӣ нишон медиҳанд, ки истифодаи техникаи муосир, аз ҷумла таҳлили асноди электронӣ ва баррасии аломатҳои ҷиноятӣ бо барномаҳои махсуси компютерӣ, дар ҳолатҳои мураккаби ҷиноятҳои молӣ ва киберҷиноятҳо далелҳои муҳимро сари вақт муайян намуда, ба мақомоти қонунгузорӣ пешниҳод намудааст. Ин раванд ба эътимоднокии ва дурустии натиҷаҳои тафтиш заминаи устувор медиҳад ва ба рушди усулҳои илмӣ тафтиши ҷиноят сармату мегузорад.

Аҳаммияти амалӣ дар он зоҳир мешавад, ки натиҷаҳои таҳқиқот ба баланд бардоштани самаранокии фаъолияти муфаттишони прокуратура равона шудаанд. Онҳо имконият медиҳанд, ки техника ва технологияҳои муосир ба таври мақсаднок истифода шаванд, хатогиҳои назариявӣ ва амалии муфаттишон пешгирӣ гарданд, усулҳо ва дастгоҳҳои техникӣ замонавӣ мутобиқ ба талаботи қонун ва меъёрҳои амалии прокуратура гарданд ва малака ва тахассуси касбии муфаттишон тавассути курсҳои омӯзишӣ, семинарҳо ва таҷрибаи амалӣ баланд бардошта шавад. Таҳқиқоти эмпирикӣ нишон дод, ки татбиқи техникаи замонавӣ дар тафтиши ҷиноятҳои дорои аломатҳои дигиталӣ вақтро то 30–40% кӯтоҳ намуда, эътимоднокии натиҷаҳо дар муқоиса бо усулҳои анъанавӣ тақрибан 15–20% баландтар мебошад. Ин нишон медиҳад, ки истифодаи техникаи криминалистикӣ самаранокии раванди тафтишро ба таври назаррас беҳтар месозад.

Дар ҷанбаҳои иҷтимоӣ натиҷаҳои таҳқиқот ба баланд бардоштани эътимод ва боварии ҷомеа ба мақомоти тафтишотӣ ва низоми ҳуқуқӣ таъсири мусбат мерасонанд. Риояи ҳуқуқ ва кафолатҳои иштирокчиёни раванд эътимоди шаҳрвандонро ба низоми қонунӣ тақвият мебахшад, баланд бардоштани шаффофият ва дурустии тафтиш эътимоди ҷомеаро ба мақомоти ҳифзи ҳуқуқ қавӣ мекунад, ва пешгирӣ аз истифодаи ғайриқонунии техника ва бартараф намудани мушкилоти методологӣ ба коҳишёбии ихтилофҳои ҳуқуқӣ ва афзоиши эътимод ба низоми қонунӣ мусоидат менамояд. Қобилияти татбиқи тавсияҳои амалии таҳқиқот, инчунин ба рушди фарҳанги қонунмандониро дар ҷомеа мусоидат мекунад.

Дар маҷмӯъ, таҳқиқоти мазкур дорои арзиши баланди илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ буда, ба такмили равандҳои тафтиш, баланд бардоштани самаранокии мақомоти тафтишотӣ, пешгирии хатогиҳои ҳуқуқӣ ва таҳкими эътимод ба низоми ҳуқуқӣ саҳми назаррас мегузорад. Ин омилҳо таҳқиқотро ҳамчун як манбаи устувори дониш барои рушди низоми тафтиши ҷиноятӣ ва истифодаи самараноки техникаи криминалистикӣ муаррифӣ менамоянд ва ба таҳияи барномаҳои амалии оянда дар самти тафтиши ҷиноят заминаи устувор фароҳам меоранд.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Дар асоси натиҷаҳо, хулосаҳо ва тавсияҳои диссертатсия 5 мақолаи илмӣ нашр гардидааст. Аз онҳо 4 мақола дар нашрияҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи Олии Аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 1 мақола дар нашрияҳои дигар, ки сатҳи илмӣ ва эътимоднокии заруриро доранд, ба таъъ расидаанд. Ин нашрияҳо саҳми муассир ва дастгирии равандҳои илмӣ таҳқиқоти мазкурро таъмин менамоянд. Зикр намудан ба маврид аст, ки теъдоди маводи ҷопшуда ба банди 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Ҳаҷм ва сохтори диссертатсия. Таҳқиқоти диссертатсионӣ аз номгӯйи ихтисораҳо ва (ё) аломатҳои шартӣ, муқаддима, се боб, 7 зербоб, хулоса, тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот, рӯйхати адабиёт ва интишорот аз рӯйи мавзӯи диссертатсия иборат мебошад. ҳаҷми умумии диссертатсия 192 саҳифаро ташкил медиҳад.

Боби якуми диссертатсия ба таҳлили ҳамаҷонибаи асосҳои назариявии техникаи криминалистикӣ ва истифодаи он дар фаъолияти муфаттишони прокуратура бахшида шудааст. Дар ин боб, масъалаҳои фундаменталӣ ва мафҳуми техникаи криминалистикӣ, ҳамчунин хусусиятҳо ва принципҳои ташкили низоми мукаммали истифодаи он дар фаъолияти муфаттишони

прокуратура мавриди таҳқиқ ва баррасӣ қарор гирифтаанд. Муаллиф диққати махсусро ба таҳлили механизмҳои истифодаи усулҳои техникии замонавӣ, ҳифзи дурустии далелҳо ва самаранокии раванди тафтиш равона намуда, масъалаҳои назариявӣ ва методологиро аз нуқтаи назари ҳам илмӣ ва ҳам амалии тафтишот таҳлил кардааст. Ҳамзамон, дар ин боб, равандҳои таъмини техникӣ–криминалиستيкии фаъолияти муфаттишони прокуратура таҳқиқ гардида, ҳамоҳангсозии таҷҳизот ва технологияҳои муосир бо талаботи меъёрҳои қонунӣ ва стандартҳои амалӣ мавриди омӯзиш қарор гирифтааст. Таҳқиқот дар доираи боби якум имкон медиҳад, ки таъсири омилҳои назариявӣ ба самаранокии истифодаи техникаи криминалистикӣ дар тафтиши ҷиноятҳо ба таври систематик ва таҳлилӣ муайян карда шавад.

Боби дуюми диссертатсия ба таҳлили робитаи муфаттишони прокуратура бо илми криминалистика ва ҳамкории онҳо бо муассисаҳои экспертизаи судӣ равона шудааст. Дар ин боб, муаллиф равандҳои ҳамкории байни мақомоти тафтишотӣ ва муассисаҳои экспертизаи судиро таҳлил намуда, усулҳои муосири мубодилаи маълумот, ташкили коркарди далелҳо ва ҳамоҳангсозии фаъолияти тафтишотиро бо талаботи илмӣ ва меъёрҳои ҳуқуқӣ баррасӣ намудааст. Муаллиф ҳамчунин механизми ҳамоҳангсозии муфаттишон бо коршиносон ва муассисаҳои экспертизаи судиро дар мавриди таъини дурустии натиҷаҳои таҳлили далелҳои ҷиноятӣ мавриди омӯзиш қарор додааст, ки ин барои таъмини дурустӣ, шаффофият ва эътимоднокии раванди тафтиш аҳаммияти амалии калон дорад. Таҳқиқот нишон медиҳад, ки ҳамкории муфаттишон бо мутахассисон ва муассисаҳои экспертизаи судӣ на танҳо самаранокии тафтиши ҷиноятҳоро баланд мебардорад, балки имконият фароҳам меорад, ки усулҳои нави таҳлил ва таҷҳизоти муосир ба таври босамар татбиқ гарданд.

Боби сеюми рисола ба таъминоти техникӣ–криминалиستيкии фаъолияти муфаттишони прокуратура дар мавриди гузаронидани амалҳои тафтишӣ бахшида шудааст. Дар ин боб, масоили қоидаҳои универсалии истифодаи воситаҳои техникӣ, технологияи муосир ва стандартҳои амалии тафтиши ҷиноятҳо таҳлил карда шудаанд. Муаллиф равандҳои истифодаи воситаҳои техникӣ–криминалистикӣ, аз ҷумла асбобҳои таҳлили аломатҳои ҷиноятӣ, таҷҳизоти электронии муосир ва технологияҳои фосилавӣ, ки имконият медиҳанд, ки амалҳои тафтишӣ бо дарназардошти меъёрҳои қонунӣ ва ҳифзи ҳуқуқи иштирокчиёни раванд гузаронида шаванд, баррасӣ намудааст. Ҳамчунин, дар ин боб, масъалаи татбиқи нейросетҳо ва зехни сунӣ дар раванди гузаронидани амалҳои тафтишӣ мавриди таҳлил қарор гирифта, имкониятҳо ва таъсири онҳо ба самаранокии таҳлили далелҳо ва қабули қарорҳои дуруст таҳлил шудааст. Муаллиф равандҳои ҳамоҳангсозии технологияи замонавӣ бо усулҳои классикӣ ва таҷҳизоти маъмулро таҳлил намуда, роҳҳои оптимизатсия ва самаранок кардани истифодаи техникаи криминалистикӣ дар фаъолияти муфаттишонро пешниҳод кардааст. Ин таҳлил барои таҳияи барномаҳои амалии

такмилёфта ва баланд бардоштани дурустӣ ва шаффофияти раванди тафтиш аҳаммияти назаррас дорад.

Дар маҷмӯъ, се боби диссертатсия ҳамкориҳои мукаммали назария ва амалро дар истифодаи техникаи криминалистикӣ, ҳамоҳангсозии фаъолияти муфаттишон бо муассисаҳои экспертизаи судӣ ва татбиқи технологияҳои муосир таҳлил намуда, имкониятҳои тақмили раванди тафтиши ҷиноятҳоро бо дарназардошти талаботи қонун ва меъёрҳои байналмилалӣ пешниҳод менамояд. Ин раванд ба баланд бардоштани самаранокӣ, эътимоднокии ва шаффофияти фаъолияти муфаттишони прокуратура ва рушди илми криминалистика саҳми муассир мегузорад.

Автореферат фишурдаи диссертатсия буда, дар умум мафҳум ва моҳияти диссертатсияро мекушояд.

Бо вучуди баҳои мусбии қор дар диссертатсия баъзе масъалаҳои норавшан ба назар мерасанд, ки аз нигоҳи илмӣ баҳснок мебошанд ва онҳоро ба таври зайл нишон додан мумкин аст:

1. Аввалан, масъалаи дақиқии қоидаҳо ва стандарти истифодаи техникаи криминалистикӣ дар фаъолияти муфаттишони прокуратура пурра таҳлил нашудааст. Дар баъзе мавридҳо меъёрҳо ва дастурҳои амалӣ барои истифодаи воситаҳои техникӣ муосир ба таври возеҳ пешниҳод нашудаанд, ки ин метавонад сабаби ихтилофҳо дар татбиқ ва арзёбии натиҷаҳои тафтиши ҷиноят гардад.

2. Дуюм, муаммоҳои дурустии таҳлили натиҷаҳои техникӣ қорӣ боқӣ мемонанд. Воситаҳои электронӣ муосир ва барномаҳои таҳлилии нейросетӣ ва зеҳни сунъӣ имкониятҳои васеъ фароҳам меоранд, аммо сатҳи тақмили қоршиносӣ ва малакаи муфаттишон барои арзёбии дурустии натиҷаҳо дар баъзе ҳолатҳо нокифоя буда, эҳтимолияти хатогиҳои назариявӣ ё амалиро зиёд мекунад. Ҳамзамон, масъалаи мутобиқати натиҷаҳои техникӣ бо талаботи ҳуқуқӣ ва санадҳои меъёрий низ пурра таҳлил нашудааст.

Эродҳое, ки дар боло қайд шудаанд, дар умум ҳангоми баҳодиҳии мусбати таҳқиқоти диссертатсионӣ нақши муайнқунандаро намебозанд ва танҳо шаҳодати он мебошанд, ки масъалаҳои баррасишаванда хело муҳим буда, мураккаб ва баҳсноканд ва муаллиф дар ҳалли баъзе масъалаҳо дар натиҷаи омӯзиши сарчашмаҳои ҳуқуқӣ, адабиёти соҳавӣ ва баҳодиҳии ақидаҳои олимони гуногун нуктаҳои муаллифии худро пешниҳод намудааст, ки он хоси гузаронидани таҳқиқоти илмӣ мебошад.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Таҳқиқоти илмӣ Азамзода Акмал Азам таҳти унвони “Хусусиятҳои истифодаи техникаи криминалистикӣ аз ҷониби муфаттишони прокуратура

дар раванди тафтиши ҷиноят: проблемаҳои назариявӣ ва амалӣ” ба ҳадафи дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ равона гардидааст ва ба ихтисоси 12.00.12 – Криминалистика, фаъолияти судӣ-экспертӣ ва фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ мансуб аст. Диссертатсия дар доираи талаботи банди 31, 33, 34 ва 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 ва бо тағйири иловаҳои 26 июли соли 2023, №295 тасдиқ шудааст, таҳия гардида, пурра мутобиқати ҳуқуқӣ ва меъёрии давлатии талаботи академиро таъмин менамояд.

Муаллиф таҳқиқотро мустақилона ва бо истифодаи усулҳои замонавии методологӣ ва криминалистикӣ анҷом дода, сохтори диссертатсияро бо мантиқи муназзам ва пайдарпайии илмӣ ташкил намудааст. Ҳамаи бобҳо ва бахшҳои таҳқиқот ҳамоҳангӣ ва мутобиқатро бо принципҳои систематикӣ илмӣ таҷассум мекунанд. Таҳлилҳои пешниҳодгардида дар бар мегиранд ҳам навгониҳои назариявӣ, ки асоси илмӣ таҳқиқотро тавсеа медиҳанд, ҳам тавсияҳо ва пешниҳодҳои амалӣ, ки самаранокии истифодаи техникаи криминалистикӣ ва ба ин васила, самаранокии фаъолияти муфаттишони прокуратураро баланд мебардоранд.

Ҳамзамон, саҳми мустақими муаллиф дар таҳқиқоти илмӣ тавассути мақолаҳо ва маърузаҳо дар конгрессҳои илмӣ-амалӣ собит гардида, нишон медиҳад, ки усулҳои пешниҳодшуда на танҳо аз нуқтаи назари назариявӣ аҳамият доранд, балки дар амалия низ қобили татбиқ ва арзёбӣ мебошанд. Ин ҳолат, ба таъмини эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот ва саҳми илмию амалии муаллиф дар рушди илми криминалистика равона шудааст.

Услуби таҳқиқот ва тарзи баёни фикрҳо дар диссертатсия нишон медиҳад, ки муаллиф дорои қобилияти таҳлилии баланд, маърифати илмӣ ва малакаи таҳқиқоти систематикӣ криминалистикӣ мебошад. Дар натиҷа, диссертатсия на танҳо дорои навгониҳои назариявӣ ва амалӣ мебошад, балки барои таҳия ва тақмили меъёрҳо ва протоколҳои истифодаи техникаи криминалистикӣ дар фаъолияти муфаттишони прокуратура низ арзишманд аст.

Ҳамин тавр, метавон хулоса кард, ки диссертатсияи Азамзода Акмал Азам пурра ба талаботи муқарраргардидаи меъёрҳои омодаسازی диссертатсия ҷавобгӯ буда, таҳқиқоти илмӣ ва таҳлили комили проблемаҳои назариявӣ ва амалии истифодаи техникаи криминалистикӣ дар фаъолияти муфаттишони прокуратураро таъмин мекунад. Аз ин нуқтаи назар, муаллиф сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои

ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.12 – Криминалистика, фаъолияти судӣ-экспертӣ ва фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ мебошад.

Муқарриз:
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
дотсенти Академияи ВКД
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Самиев Н.М.

Имзои Самиев Н.М. – ро тасдиқ мекунам:
Сардори шӯъбаи кадри Академияи
ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон

Саидзода А.Р.

«10» ноябри соли 2025

Суроға: 734061, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кӯчаи М. Мастонгулов - 3
Телефон: +(992) 93-922-43-33
E-mail: nazartereza1945@gmail.com